

Tionscadal WASTEWISE

Moltaí

Déanta ag
AAEL & CoPE

WASTEWISE

Réamhrá

Bunaithe ar an “Anailís Comparáideach ar Shláinteas i Slóvaic agus i Sisil: Dúshlán, Cur Chuige agus Cur i bhFeidhm Polasaithe AE” (nasc), a rinneadh laistigh den tionscadal Erasmus+ KA210-VET Waste Wise: Enhancing Governance for Sustainable Waste Management (Uimhir 2024-2-SK01-KA210-VET-000260945), chuir na heagraíochtaí comhpháirtíochta sraith moltaí le chéile chun feabhas a chur ar éifeachtúlacht, inbhuanaitheacht agus maoirseacht na gcóras bainistíochta dramhaíola sna réigiúin rannpháirteacha.

Rinne an staidéar comparáideach meastóireacht, bunaithe ar cheistneoirí, ar iompar agus ar eolas an fhoirne riaracháin agus ionadaithe atá bainteach le cur i bhfeidhm reachtaíocht náisiúnta agus AE ar bhainistíocht dramhaíola. Léiríonn na torthaí go, cé go bhfuil feachtas ar na cuspóirí comhshaoil go ginearálta ard, níl tuiscint ar na creatanna reachtaíochta sonracha agus ar na feidhmeanna praiticiúla ach teoranta. Tá an tátal seo mar bhunús do go leor de na moltaí thíos, go háirithe iad siúd a bhaineann le feabhsú maoirseachta, cumas riaracháin agus oiliúint ghairmiúil.

Neartú na maoirseachta, an chomhordaithe agus na comhsheasmhachta polasaithe

Éilíonn bainistíocht éifeachtach dramhaíola maoirseacht chomhtháite ag gach leibhéal riaracháin. Sa tSlóvaic, tá na freagrachtaí sách lárnaithe, rud a chruthaíonn feidhmíocht neamhionann idir na bailte. I Sisil, is minic a chuireann maoirseacht scoite agus comhordú neamhchomhtháite idir eagraíochtaí réigiúnacha agus áitiúla isteach ar chur i bhfeidhm cuspóirí AE maidir le dramhaíl. Deimhníonn torthaí an suirbhé nach dtuigeann go leor oifigeach áitiúil agus réigiúnach go soiléir a gcuid cumas agus dualgas faoin reachtaíocht AE agus náisiúnta maidir le dramhaíl, rud a chabhraíonn le moilleanna i bpleanáil, tuairisciú agus cur i bhfeidhm na rialachán. Chun dul i ngleic leis na dúshláin seo, ba cheart don dá réigiún samhail maoirseachta comhtháite a ghlacadh, i gcomhréir le Treoir Creatacha Dramhaíola an AE (Treoir 2008/98/CE, a leasú ag Treoir (AE) 2018/851).

D'fhéadfadh bunú ardán comhordaithe idirinstiúideach agus faireachán réigiúnach dramhaíola cumarsáid, monatóireacht agus comhlíonadh a fheabhsú. Ba chóir go gcomhlánódh oiliúint chomhsheasmhach do na hoifigigh poiblí na hathruithe seo, ag cinntiú go ndéantar cuspóirí polasaithe a chur i bhfeidhm go héifeachtach sa chleachtas.

Nua-aoisiú na bonneagair agus leathnú an acmhainne córais chóireála

Braitheann an t-aistriú chuig eacnamaíocht ciorclach ar acmhainn chóireála leordhóthanach agus ar bonneagair nua-aimseartha. Tá easnaimh ag an dá réigiún a chuireann teorainn le hathchúrsáil agus a choimeádann spleáchas ar láthair dramhaíola. Ba cheart don tSlóvaic díriú ar fheabhsú na bailithe tuaithe agus na gcóras coimeádta comhdhúile, agus ba cheart do Shisil a líonra iomlán d'fhorais coimeádta comhdhúile agus díleá anaeróbach a chríochnú. Ba cheart uirlisí AE, mar Fhondúireachtaí Comhtháthaithe, LIFE agus PNRR, a úsáid go straitéiseach chun sprioc AE 2035 maidir le láithreacha dramhaíola (uasmhéid 10% de dhéantús cathrach dramhaíola) a bhaint amach. D'fhéadfaí pleananna infheistíochta réigiúnacha comhtháite a úsáid chun inbhuanaitheacht agus comhsheasmhacht pholasaí a fheabhsú.

Infheistiú i oideachas, feasacht agus rannpháirtíocht shóisialta

Is fachtóir cinntitheach fós é rannpháirtíocht an phobail chun cuspóirí an AE a bhaint amach. Ba cheart do rialtais agus do phobail feachtais oideachais comhshaoil a mhéadú, ag cur isteach ar léitheoireacht dramhaíola (waste literacy) agus ar phrionsabail an eacnamaíocht ciorclach sna curaclaim scoile agus san oiliúint ghairmiúil.

Is féidir le tionscnaimh phobail, cosúil le scoileanna Zero Waste, caiféanna deisiúcháin (repair cafés) agus córais áitiúla d'incentíve athrú iomchuí a dhéanamh ar iompar agus rannpháirtíocht na saoránach a chur chun cinn.

Feabhsú bainistíochta sonraí, monatóireachta agus trédhearcachta

Tá sonraí cruinn riachtanach do mhaoirseacht mhaith.

Ba cheart go mbeadh córas ISOH na Slóvaice agus MUD/RENTRI na hIodáile in-idirghníomhach agus comhsheasmhach le caighdeáin tuairisciúcháin an AE.

D'fhéadfadh isteach i uirlisí digiteacha rianaithe – cosúil le léarscáil GIS ar dhéantús dramhaíola agus córais bailithe le QR code – trédhearcacht a fheabhsú agus cabhrú le dul chun cinn a mheas i dtreo cuspóirí an AE.

Dul chun cinn san aistriú chuig eacnamaíocht chiorclach

Ba cheart go n-éireodh bainistíocht dramhaíola laistigh de chreat níos leithne d'eacnamaíocht chiorclach.

Ba cheart an Ródaire Slóvaicach don Eacnamaíocht Chiorclach (2022) agus Plean Réigiúnach na Sisile maidir le Dramhaíl (2024) a chur i bhfeidhm trí thionscadail turgnamhacha i réimsí ríthábhachtacha (foirgníocht, dramhaíl bhia, plaisteach).

D'fhéadfadh rannpháirtíocht i dtionscnaimh AE, cosúil le Circular Cities and Regions Initiative (CCRI), nuálaíocht a chur chun cinn agus foghlaim idir-réigiúnach a éascú.

Uaslódáil spreagadh eacnamaíoch agus uirlisí chun cosaint agus athúsáid a chur chun cinn

Ní amháin go éilíonn eacnamaíocht chiorclach téarnaimh ach freisin cosaint: laghdú, dearadh, deisiú agus athúsáid. Léiríonn anailís an OCSE san Iodáil an t-acmhainn atá ag meicníochtaí cánach sa chomhthéacs seo.

Cuir chun cinn samhlacha eacnamaíochta comhoibríocha, lárionaid deisiúcháin agus athúsáide, spreagthaí do ghnólachtaí a ghlacann le pacáistíocht in-athúsáidte nó coimeádáin fillte. Coinnigh i gcuimhne i gcónaí gné shóisialta agus ceartais: ba cheart go mbeadh na huirlisí seo inrochtana freisin do shaoránaigh leochaileacha nó pobail mionlaigh.

Cinntiú féinleordhóthanacht réigiúnach agus bonneagair leathnaithe, ag laghdú neamhionannas réigiúnach

Tá ceantair sa tSlóvaic ina dtéann níos mó ná 50% de dhéantús cathrach dramhaíola go fóill chuig láithreacha dramhaíola, agus tá neamhréireachtaí móra fós idir réigiúin san Iodáil, i mbailiú roghnaithe agus i soláthar bonneagair.

Ba cheart do bheartais pleananna náisiúnta/reigiúnacha a chur chun cinn a chinntíonn bonneagair leordhóthanach, le caighdeáin íosta aonfhoirmeacha, ag seachaint go dtéann cuid de na tailte “i bhfolach” sa slabhra bainistíochta dramhaíola.

Dul i ngleic go héifeachtach le gníomhaíochtaí mídhleathacha agus le dumpáil dramhaíola mídhleathach

Tá láithreach na “ecomafia” sa Iodáil maidir le bainistíocht dramhaíola go maith aithnithe, feiniméan a chuireann isteach ar an slabhra iomlán. Sa tSlóvaic, mar i go leor tíortha, tá gá le rialú, iniúchtaí comhshaoil, trédhearcacht agus pionóis a neartú chun cosc a chur ar fhágáil mídhleathach, trádáil mídhleathach dramhaíola agus “inléiteacht” na gcéimeanna criticiúla.

Ar leibhéal cumarsáide agus féiniúlachta, ba cheart a chur in iúl go bhfuil ceart ar thimpeallacht shláintiúil chomh maith le ceart sóisialta agus ceartais, ní hamháin “ceist chomhshaoil”.

Forbairt scileanna agus cur chun cinn malartú idirnáisiúnta

Léirigh torthaí an cheistneora go bhfuil gá soiléir le scileanna a neartú i measc oifigeach poiblí, go háirithe maidir le tuiscint agus cur i bhfeidhm reachtaíocht AE maidir le dramhaíl.

Ba cheart go ndírfeadh cláir oiliúna ar léirmhíniú creatanna rialála, ar thuairisciú sonraí agus ar chomhordú idir páirtithe leasmhara. Ba cheart comhoibriú idirnáisiúnta trí Erasmus+, Horizon Europe agus Interreg a leathnú chun foghlaim idir comhghleacaithe agus aistriú dea-chleachtais idir réigiúin le dúshláin riaracháin agus sóisialta-eacnamaíocha comhchosúla a éascú.

Cinntíonn an cur chuige seo bunaithe ar fhianaise nach ndéantar na hathruithe a dhearadh go héifeachtach amháin, ach go gcurtar i bhfeidhm iad go héifeachtach agus le tacaíocht institiúideach fhairsing.

Uaslódáil uirlisí eacnamaíocha agus rialála cliste

Ba cheart don dá thír na córais Pay-As-You-Throw (PAYT) a leathnú agus cáin ar láithreacha dramhaíola a mhéadú chun cosaint agus athchúrsáil a chur chun cinn.

Neartóidh an fhreagracht fhairsing do tháirgeoirí (EPR), de réir na Treorach (AE) 2018/852, spreagadh do tháirgeoirí prionsabail dearadh comhshaoil agus athúsáid a chur san áireamh.

D'fhéadfadh bunú cistí don aistriú glas cabhrú le gnólachtaí beaga agus meánmhéide samhlacha ciorclacha a ghlacadh agus nuálaíocht a spreagadh.

Conclúidí

Chun cuspóirí an Green Deal Eorpach, Plean Gníomhaíochta don Eacnamaíocht Chiorclach agus Straitéis Níltruailithe a bhaint amach, ní mór don tSlóvaic agus don tSísil dul thar an gcomhlíonadh foirmiúil agus maoirseacht comhtháite bunaithe ar eolas a ghlacadh.

Trí chumas riaracháin a fheabhsú, infheistíocht a dhéanamh i bonneagair, rannpháirtíocht na saoránach a chur chun cinn agus prionsabail eacnamaíocht chiorclach a ghlacadh, is féidir leis an dá réigiún samplaí a bheith acu maidir le bainistíocht inbhuanaithe dramhaíola agus comhoibriú réigiúnach laistigh de Chumann Eorpach.

 Arna chomhchistiú ag
an Aontas Eorpach

Ceisteanna eile?

 bohatova.zuzana@gmail.com

 www.wastewise.sk

 Wastewise2025

*Déan teagmháil
linn!*

